

Europski sud za ljudska prava

Kutić v. Hrvatska

Predmet br. 48778/99

*Presuda Prvog vijeća Europskog suda
od 1. ožujka 2002.*

ČLANAK 6. EUROPSKE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA - - PRAVO NA POŠTENI SUĐENJE

Činjenično stanje

Tužiteljima - Vojislavu i Ani Kutić - uništena je, uslijed eksplozije, kuća u selu Martinec (26. prosinca 1991) te garaža, sušionica mesa i skladišne prostorije u Bjelovaru (13. studenog 1994). Zbog kuće tužitelji su 29. studenog 1994., a zbog ostalih objekata 14. prosinca 1994. podnijeli tužbe Općinskom sudu u Zagrebu te time pokrenuli dva postupka; u oba slučaja naknadu štete zahtijevali su od Republike Hrvatske. U prvonavedenom postupku prvo ročište održano je 2. svibnja 1995, dok je u drugom postupku ročište održano 8. svibnja iste godine.

17. siječnja 1996. Hrvatski je sabor usvojio izmjenu Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine br. 7/96; dalje: ZOO) temeljem koje se svi postupci pokrenuti tužbama za naknadu štete uzrokovane

terorističkim aktima prekidaju do donošenja novog propisa o toj materiji.¹ Do trena odlučivanja - 1. ožujka 2002. - hrvatske vlasti nisu donijele poseban propis posvećen toj materiji.

Općinski sud u Zagrebu, kao nadležan sud, prekinuo je u skladu s navedenom izmjenom ZOO-a prvoinicirani postupak 24. travnja 1998, dok je ista odluka glede drugog postupka donesena 19. srpnja 2000. Niti na jednu od tih odluka nije uložena žalba.

Zbog svega navedenog tužitelji 15. veljače 1999. podnose tužbu Europskom sudu za ljudska prava (dalje: Sud). U tužbi navode da im je bio uskraćen pristup sudu, odnosno da je trajanje oba postupka prekoračilo "razuman rok" pa je tako došlo do povrede njihovih prava iz čl. 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija). Prvo vijeće Suda pritužbu je 4. listopada 2001. proglasilo prihvatljivom.

Iz obrazloženja presude

I. Navodno kršenje čl. 6. st. 1. Konvencije

A. Pristup sudu

Vlada je ustvrdila da je tužiteljima bio omogućen pristup sudu te da su tu mogućnost iskoristili podnošenjem dviju tužbi za naknadu štete... ova situacija (prekid postupka - nap. prev.) bila je samo privremena a postupci bi bili nastavljeni nakon donošenja novih pravila o odgovornosti za štetu uzrokovanu terorističkim aktima. Vlada je pokušala uzakoniti bolja zakonodavna rješenja, spojiva s europskim standardima i raspoloživim sredstvima (paragraf 22 presude Suda).

¹ Tom izmjenom ukinut je čl. 180. ZOO; st. 1. istog članka je glasilo: "Za štetu nastalu smrću, tjelesnom povredom ili oštećenjem odnosno uništenjem imovine fizičke osobe uslijed akata nasilja ili terora te prilikom javnih demonstracija i manifestacija odgovara društveno-politička zajednica čiji su organi po važećim propisima bili dužni spriječiti takvu štetu."

Sud ponavlja da postupovna jamstva iz čl. 6. osiguravaju svakome pravo da zahtjeve koji se odnose na građanska prava i obveze ostvari pred sudom ili tribunalom; na taj se način oživotvoruje "pravo na sud", u okviru kojeg pravo na pristup sudu...predstavlja jedan aspekt... Nadalje, smatra se da pravo pristupa sudu također obuhvaća izvršenje pravomoćnih, obvezujućih sudskih odluka koje, u državama koje prihvaćaju vladavinu prava, ne mogu ostati nedjelotvorne na štetu jedne od stranaka... (par. 24).

Sud primjećuje da su tužitelji u ovom slučaju imali mogućnost pokretanja postupka; mogućnost su iskoristili tužbom za naknadu štete protiv države... Ova činjenica sama po sebi ne zadovoljava sve zahtjeve iz čl. 6. st. 1...Sud podsjeća da Konvencija garantira ostvariva i efikasna, a ne teoretska i iluzorna prava...Sud smatra da pravo pristupa sudu ne uključuje samo pravo pokretanja postupka, već i pravo na sudsko okončanje spora...Bilo bi neshvatljivo detaljno opisivanje postupovnih jamstava namijenjenih strankama u čl. 6. st. 1 - poštenu, javni i ekspeditivni postupci - bez osiguranja da će njihovi građanski sporovi biti pravomoćno okončani... (par. 25).

Čl. 2. Zakona o izmjeni ZOO-a spriječio je tužitelje u ostvarivanju njihova građanskog zahtjeva za naknadom štete...utoliko što je odredio prekid u svim postupcima...do donošenja novih zakonskih odredbi o toj materiji. Na taj su način tužitelji bili spriječeni da ostvare svoje zahtjeve putem pravnog postupka...(par. 26).

U ovom slučaju Sud zamjećuje da su postupci bili prekinuti...prije nego što je prvostupanjski sud donio presudu vezanu za zahtjev tužitelja za naknadom štete (par. 28).

...Međutim, postupci su *de facto* prekinuti još 17. siječnja 1996. usvajanjem Zakona o izmjeni ZOO-a...Postupajući u skladu sa Zakonom, Općinski sud u Zagrebu nije mogao nastaviti razmatranje tužiteljevih zahtjeva pa od tog trena nisu poduzete nikakve postupovne radnje (par. 29).

Uzevši u obzir vrijeme proteklo od usvajanja Zakona o izmjeni ZOO-a, Sud se ne slaže s Vladinom tvrdnjom da je onemogućavanje

tužitelja...samo privremeno, do ozakonjivanja novih pravila koja bi regulirala položaj tužitelja (par. 30).

Sud priznaje da situacija u kojoj se značajnim brojem tužbi zahtijeva velik iznos odštete može izazvati potrebu dodatnog reguliranja, pa u tom smislu država uživa stanovitu slobodu (pr)ocjene (*margin of appreciation*). Međutim, poduzete mjere moraju biti spojive sa čl. 6. st. 1. Konvencije (par. 31).

U ovom slučaju postupci su prekinuti duže od šest godina, dok je Konvencija na snazi u Hrvatskoj više od četiri godine, a u međuvremenu nisu uzakonjene nove odredbe koje bi omogućile rješenje zahtjeva tužitelja. U takvim okolnostima Sud ne može prihvatiti tvrdnju da je pristup sudu bio omogućen u mjeri u kojoj bi tužiteljima osigurao "pravo na sud" (par. 32).

Stoga Sud nalazi da dugi period za kojeg su tužitelji bili spriječeni u rješavanju svojih građanskih zahtjeva pred domaćim sudovima, a kao posljedica zakonskih mjera, predstavlja kršenje čl. 6. st. 1. Konvencije (par. 33).

B. Trajanje postupaka

...Proizlazi da su zastoji u postupcima, unutar razdoblja koje se razmatra, posljedica zakonskih odredbi iz 1996... S obzirom na svoje zaključke u tom pogledu (v. paragraf 33), Sud nalazi da je o pitanju trajanja postupaka već raspravljeno u okviru pitanja pristupa sudu (par. 34).

Iz tog razloga Sud zaključuje da nije potrebno zasebno razmatrati pitanje trajanja postupaka (par. 35).

II. Primjena čl. 41. Konvencije

A. Šteta

Tužitelji zahtijevaju iznos od 227.738,70 kuna na ime naknade materijalne štete. Smatraju da bi taj iznos, prema mišljenju stručnjaka, nadoknadio stvarnu štetu na njihovoj imovini... Na ime nematerijalne štete traže 100.000 kuna (par. 37).

Vlada smatra zahtijevani iznos pretjeranim. Navodi da tužitelji smiju tražiti samo naknadu štete zbog kršenja čl. 6. Konvencije. Stoga je svaki zahtjev za naknadom materijalne štete neosnovan jer Sud ne može nagađati hoće li tužitelji sa svojim zahtjevima uspjeti pred domaćim sudovima... O pravu tužitelja na pristup sudu, Vlada smatra da već samo utvrđenje kršenja tog prava predstavlja dostatnu i pravednu zadovoljštinu (par. 38).

Sud zaključuje da ne postoji kauzalna veza između kršenja na koje se tužitelji pozivaju odnosno navodne materijalne štete. Sud ne može nagađati o sukladnosti rezultata postupaka sa čl. 6. Međutim, priznaje da je kršenjem (Konvencije - nap. prev.) tužiteljima nanesena nematerijalna šteta koja se ne može nadoknaditi pukim ustanovljavanjem kršenja. Pravedno procjenjujući te uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, Sud određuje tužiteljima iznos od 10.000 eura kao naknadu nematerijalne štete (par. 39).

ZBOG NAVEDENIH RAZLOGA, SUD JE JEDNOGLASNO ODLUČIO

1. da je došlo do kršenja čl. 6. st. 1. Konvencije u pogledu prava tužitelja na pristup sudu;
2. da u vezi s čl. 6. st. 1. Konvencije ne postoji zasebno pravno pitanje u pogledu trajanja postupaka;

3. (a) da je tužena država dužna platiti tužiteljima, u roku od tri mjeseca od konačnosti presude... 10.000 eura (deset tisuća eura) na ime naknade nematerijalne štete, obračunano u nacionalnoj valuti tužene države a prema tečaju važećem na dan izvršenja presude...
4. da se u preostalom dijelu zahtjev tužitelja za pravičnom naknadom odbacuje.

Priredio:

*Ivan Šprajc**